

Invloed uitoefenen op gemeentelijke verkiezings- programma's 2026

Datum
13.05.2025

Handreiking voor Energiecoöperaties

De gemeenteraadsverkiezingen van 2026 bieden een belangrijke kans om de rol van energiecoöperaties stevig te verankeren in lokaal beleid. Dit document ondersteunt energiecoöperaties bij het effectief beïnvloeden van verkiezingsprogramma's van politieke partijen. Hier vind je praktische informatie, relevante bronnen en voorbeeldzinnen die je kunt gebruiken om thema's als lokaal eigendom, zeggenschap en eerlijke toegang tot duurzame energie onder de aandacht te brengen. Zo zorgen we samen voor sterke uitgangspunten voor coöperatieve initiatieven in de energietransitie.

Wat voor zinnen zoeken we?

Denk aan zinnen die:

- Benoemen dat **bij alle ruimtelijke opwekprojecten (zon/wind/batterijen/warmte)** zeggenschap van de omgeving geborgd moet zijn;
- Verwijzen naar het **Klimaatakkoord en het streven naar 50% lokaal eigendom** en het betrekken van burgers in de energietransitie;
- Anticiperen op de **nieuwe Energiewet (2026) en de nieuwe Wet collectieve warmte**, met nadruk op toegang tot duurzame energie via energiegemeenschappen en warmtenetten in eigen beheer via warmtegemeenschappen;
- Benadrukken dat de gemeente **zeggenschap organiseert** via participatie en eigendom;
- Uitspreken dat **lasten en lusten eerlijk verdeeld** moeten worden en dat de opbrengsten terug moeten vloeien naar de omgeving;
- Aangeven dat **iedereen toegang moet krijgen tot lokale en eerlijke elektriciteit en warmte**, ongeacht bezit of inkomen;
- Expliciet maken dat **warmtegemeenschappen** en energiecoöperaties een plek krijgen in het warmteprogramma van de gemeente;
- Uitspreken dat collectief georganiseerde besparingsaanpakken **achter de voordeur komen en voor langdurige relaties zorgen**.
- Uitspreken dat coöperatief georganiseerde warmtenetten kunnen zorgen voor een **sociale, betrouwbare en betaalbare warmtevoorziening**.
- Verwijzen naar **raadsbesluiten of verordeningen** die zeggenschap of lokaal eigendom borgen.

Voorbeeldzinnen uit verkiezingsprogramma's en moties

Hieronder staan een aantal voorbeeldzinnen uit gemeentelijke verkiezingsprogramma's of moties:

- [Amsterdam Besluit college B&W](#)
“Naar een volwaardige en volwassen positie van **energiegemeenschappen** in de energietransitie in Amsterdam” p.1
- [Amsterdam Coalitieakkoord \(PvdA, GroenLinks, D66\)](#)
“We zetten in op het stimuleren van **lokaal eigenaarschap** zodat Amsterdammers mee kunnen profiteren. We gaan uit van coöperatieve vormen van duurzame energieopwekking. Wij leveren als Amsterdam een wezenlijke bijdrage aan de doelstellingen van de RES 1.0.” p.42
- [Amsterdam \(Verkiezingsprogramma GL\)](#)
“We rollen de **rode loper uit voor energiecoöperaties**. Belemmerende regels voor bewonersinitiatieven blijven we uit de weg ruimen met een Kafkabrigade.” p. 44
- [Den Haag \(de raad roept het college op\)](#)
“Te onderzoeken op welke manier het streven naar **50% lokaal eigendom – of meer-** kan worden bevorderd en verwerkt in de wijkenergieplannen en het stedelijk energieplan met betrekking tot de ontwikkeling van hernieuwbare elektriciteit en warmte en de raad hierover te informeren.” p.14
- [Hilversum \(de raad roept het college op\)](#)
“Te streven naar **minstens 50% lokaal eigenaarschap bij nieuwe projecten voor duurzame energieopwekking en voor collectieve warmtebronnen** en zoveel mogelijk aansluiting probeert te vinden bij Hilversumse duurzaamheidsinitiatieven.” p.14

- IJsselstein (Verkiezingsprogramma ChristenUnie)
 - “**Energiecoöperaties** zoals e-Lekstroom kunnen de energietransitie dichterbij de burger brengen en maken lokaal eigendom mogelijk. Daarom willen we dat IJsselstein deze coöperaties voor vol aanziet en als het nodig is praktisch en financieel ondersteunt.”
 - “De gemeente ziet dan toe op een goede verdeling tussen de **lasten en de lusten**.”
 - “**Participatie** zorgt ervoor dat lusten en lasten eerlijker worden verdeeld en kan op allerlei manieren: van een gebiedsgebonden bijdrage die **terugvloeit naar de lokale samenleving** tot een aandeelhouderschap van **inwoners/coöperatie**.” p.5
- Lochem (motie GL/PvdA)
 - “Minstens **50% lokaal eigendom** moet worden nagestreefd bij wind- en zonneprojecten”
 - “De **deelname in opwek** en gebruik van groene stroom en isolatiemaatregelen voor iedereen **haalbaar en betaalbaar** moet zijn, om energiearmoede te voorkomen”
- Soest (Verkiezingsprogramma D66)

“Daarnaast vinden we de mogelijkheid om financieel te kunnen participeren belangrijk. Als we in Soest de ‘**lasten**’ hebben van een zonneveld of windmolen in het landschap, dan willen we ook de **lusten** ervan. Zoals een **lokaal eigenaarschap van minimaal 50%**. Dat kan via een **lokale energiecoöperatie** maar ook via andere routes als aandelen of obligaties voor individuele lokale investeerders.” p.14
- Utrecht (Beleidsnota warmte)
 - Samenwerken met buurtinitiatieven

“We gaan **ideeën in de buurt actief ondersteunen, zodat ze kunnen doorgroeien tot een warmtegemeenschap**. In buurten met een collectieve oplossing werken we samen aan een wijkuitvoeringsprogramma. Het programma stellen we pas vast bij voldoende steun (draagvlak) in de buurt.”
 - Sturen op publiek eigendom van warmtenetten

“We sturen erop dat **warmtenetten in publieke handen** komen. Dit helpt ook om genoeg steun (draagvlak) te krijgen in de buurt. Daarom kiezen we

voor een aanpak waarbij een publiek warmtebedrijf de leiding neemt, **tenzij er in een gebied al een actieve warmtegemeenschap is.**”

- Samen invulling geven aan een warmtekavel en de keuze van het warmtebedrijf
 “We **werken samen met eigenaren van gebouwen, gebruikers en buurtinitiatieven** aan een plan voor de warmtevoorziening in een gebied. Dat noemen we een **warmtekavel**. Daarbij kijken we welke warmtebronnen beschikbaar zijn en waar ruimte is. Het plan stellen we pas vast als de meeste betrokkenen positief reageren. In dit proces onderzoeken we met elkaar ook wie het systeem gaat aanleggen en beheren. En hoe **bewoners kunnen meedenken en -beslissen.**”

- **Groningen (twee aangenomen moties)**

Betrek de Energie Initiatieven, waarin de raad het college oproept de:

- een samenwerkingsconvenant met de energie-initiatieven te verkennen
- samen te werken met energie-initiatieven in de verschillende beleidsfasen
- deze publiek-civiele samenwerking extra aandacht en ‘opgroeirimte’ te geven

De nieuwe gereedheidskist, waarin de raad het college oproept de

- de vorming van energiegemeenschappen te stimuleren en te ondersteunen,
- te verkennen of er 1 à 2 pilots van energiegemeenschappen kunnen worden gestart
- leertrajecten en kennisdeling tussen energiegemeenschappen mogelijk te maken via bestaande platformen voor kennisdeling

- Zwolle (twee aangenomen moties roept de raad het college op)

“Haar intentie uit te spreken over de rol van **coöperaties en bewonersinitiatieven** en als uitgangspunt te nemen dat huidige en toekomstige bewonersinitiatieven en bewonerscoöperaties **gestimuleerd en ondersteund worden** en een belangrijke plek krijgen in de uitwerking van de Transitievisie Warmte in wijkuitvoeringsplannen”.
 p.14

Relevante bronnen en hulpmiddelen

Onderstaande bronnen bieden praktische kennis, tools en inspiratie om als energiecoöperatie goed voorbereid het gesprek aan te gaan met politieke partijen en beleidsmakers. Bij elke link staat een korte toelichting, zodat je snel kunt vinden wat je nodig hebt.

Wat is een energiegemeenschap?

- [Wat is een energiegemeenschap? \(local4local\)](#)
Heldere uitleg over wat een energiegemeenschap is volgens de nieuwe Energiewet.
- [Veelgestelde vragen over energiegemeenschappen \(local4local\)](#)
Uitgebreide toelichting op vorm, statuten, activiteiten (zoals energiedelen) en juridische voorwaarden voor energiegemeenschappen.
- [Charter local4local \(local4local\)](#)
De gezamenlijke uitgangspunten voor eerlijke, toegankelijke en coöperatieve energievoorziening binnen energiegemeenschappen.
- [De 10 meest gestelde vragen over energiecoöperatie \(Energie Samen\)](#)
Algemene uitleg over wat een coöperatie is, hoe die werkt, en het belang van energiecoöperaties en burgerinitiatieven.

Lokale eigendom van Zon, Wind, Batterijen en beleid

- [Hoe borg je lokaal eigendom in gemeentelijk beleid? \(Energie Samen\)](#)
Webinar met uitleg over borging van lokaal eigendom en praktijkvoorbeeld uit Woerden; inclusief inzichten over het Klimaatakkoord, bevoegd gezag en de rol van de nieuwe Energiewet.
- [Lokaal eigendom in beleid \(Energie Samen\)](#)
Handreiking met praktijkvoorbeelden en tips voor beleid over participatie, eigendom, grondvergoedingen en landschappelijke inpassing. Inclusief aanbestedingsbrief met voorbeeldmotie.
- [Motiveringsplicht lokaal eigendom opnemen \(Energie Samen\)](#)
Uitleg over de mogelijkheid om als gemeente nu al een motivatieplicht voor lokaal eigendom vast te leggen in een verordening, vooruitlopend op de nieuwe Energiewet; met voorbeeld uit Woerden en verwijzing naar de landelijke voorbeeldverordening van NP RES.

- [Aanbiedingsbrief en motietekst lokaal eigendom \(Energie Samen\)](#)

Voorbeeld aanbiedingsbrief gemeentefracties.

Energiesystemen & Netcongestie

- [Wat is local4local en waarom willen we dit ontwikkelen? \(local4local\)](#)
Toelichting op een coöperatief model voor betaalbare, gedeelde lokale energie met netverlichting.
- [Energiegemeenschappen helpen netcongestie te verminderen \(Energie Samen\)](#)
Uitleg hoe het lokaal organiseren van opwek en gebruik netbelasting vermindert.

Lokale energiebesparing

- [Onderzoek: gezamenlijk verduurzamen versterkt lokale gemeenschappen \(LSA bewoners\)](#)
LSA bewoners laten zien hoe collectief verduurzamen bijdraagt aan lokale gemeenschappen.
- [Kenmerken van effectieve energiehulp in Nederland \(TNO\)](#)
Onderzoek van TNO wijst naar het belang van lokale inbedding van energiehulporganisaties.
- [Handreiking Inschakelen Klusdiensten van RVO belicht ook alternatieven voor aanbesteden \(LEA\)](#)
Toelichting van RVO bij hun handreiking voor het inzetten van klusdiensten en alternatieven voor aanbesteden.

Coöperatieve warmte

- [Warmtegemeenschappen \(Energie Samen\)](#)
Deze collectie legt uit wat een warmtegemeenschap is, welke positie zij hebben in de wet en welke governance modellen er zijn voor een warmtegemeenschap.
- [Zelfbeheer in de warmtetransitie \(Energie Samen\)](#)
Er is een groeiende behoefte aan beleidsinstrumenten om de samenwerking mee te organiseren. Er is meer mogelijk dan je denkt! Kijk waar lokaal inkoopbeleid en subsidieverordeningen ruimte bieden. Instrumenten zoals de begrotingssubsidie, DEAB en right2challenge worden uitgelegd.

- [Whitepaper Warmteprogramma \(Energie Samen\)](#)
Wat hebben bewonersinitiatieven en warmtegemeenschappen te bieden en hoe krijgt dat een plek in lokaal warmtebeleid?

Samenwerking met gemeente

- [Contact met je gemeente \(Energie Samen\)](#)
Tips voor het opbouwen van een samenwerking tussen bewonersinitiatieven en de gemeente, met inzet van hulpmiddelen zoals de Opgroeiverkenner en het strategieadvies 'Wijk in Uitvoering' (lees pagina 9 over inspraak!).
- [Handleiding samenwerking met coöperaties - voor raadsleden \(Energie Samen\)](#)
Praktische adviezen voor raadsleden: borg in beleid, ondersteun coöperaties, regel financiering.
- [Samenwerking met overheden \(Energie Samen\)](#)
Verdieping over hoe overheden kunnen samenwerken met energiecoöperaties, inclusief praktische informatie, voorbeelden en handvatten voor participatie en communicatie.